L. U. F. 70

ACC. N:R M. 11352:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
I

LuF70 -

Till Folklivsarkivet i Lund. Jag vill härmed besvara de frågor som framställes i denna frågelista angående Begravning, samt seder och bruk som förekom dervid, den första begravning som jag var med på var år 1892, då min dotters far begrovs, jag kommer härmed att detaljera det som jag minnes från denna begravning.
Min dotters far insjuknade i Lunginflammation i Jan månad 1892 vid 71 års ålder, sjukdomen gjorde stormen, som inte ville höra talas om någon Doktor, och lät därför inte övertala sig att söka någon Läkare, och dog efter 5 dars sjukdom. Angående skiljaktigheter emellan de olika stånden t.ex. Präster, Bönder, Torpare och Statstjänare, så existerade ståndsskillnaden lika fullo både vid Bröllop, och Begravning såväl som vid alla högtidstillfällen, men de fasta Bönder, isynnerhet de som var välbärgade, höll

ACC. N:R M. 11352:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
2.

alltid Prästen, såväl vid Begravning, som andra högtidstillfällen, även vid min Morfars begravning var Prästen och Frun bjudna med.
Psalmer och Bibelläsning förekom ofta under sjukdomstiden, även strax före, och efter dödstillfället. Den döde. Några anmärkningsvärda åtgärder skyndade man sig inte med, utan han fick ligga kallna i sin säng, innan några särskilda åtgärder vidtogos, sen bars den döde ut i en Kammare och lades på ett bordlock som var placerat på två stolar en vid vardera ändan på locket, därefter företogs tvättning av den döde, en så kallad Jära skjorta togs på, denna skorta, såväl som allt föråndrat var tillverkat i hemmet många år i förväg, och bestod av åkta hemvävt linne, sedan knöptes ett Lakan omkring och ett annat lades över, ögonlocken blöts till en psalmbok lades under hakan, och en vit

ACC. N:R M. 11352:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
3

duk över ansiktet, ansiktsduk, svepduk, mål och
syrinx, eller finnegarn, svepduken var förrsedd
med band, detta ledes under vid vaxka sidan av
den döde och överg ridas sedan i kistan och läg
der ända till den dag vegetationen skulle åter
komma, då det togs bort. Detta med saxen och sy-
nålen, det var för stål, som både den ena och an-
dra andemakten, ej fick makt att göra mig-
got ont i detta huset eller gården vare sig med
folk eller fä, det troddes förr igenom med dessa
medel kunna lösa troldom, eller andra makters
anslag, nålen och tråden var avsedd för goda ander
som de under vakens timmar skulle besöka den
döde, likaså ansågs de två ljus som ställdes
på ett bord, och tändes av väktarna, symbolisera
det himmelska ljus som den döde var på väg
till. Bordet var överklätt med ett lakan och
både framom av ett altare, detta var pläserat

ACC. N:R M. 11352:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
4

Vid huvudet av den döde, vagnarna i liksum
met var likaså överkådda med vita lakan
kransar som kom hängdes upp på spik som var
instagen i vagnarna i de små sprinor som
bildades vid lakanens sammanslutningar.
Tvättningen, utfördes i bland av någon äldre
grannekvinna, i detta fall utförde min dotter och
ett par av mina äldsta döttrar denna handling, som
sedan ansågs, var det värst när den döde började
att bliva kall som tvättningen utfördes, den
dödes bädd, der bars alla sängkläderna ut och
ladles på någon underlägg fast för att begrav-
ningen var över, då sängkläderna tvagjordes
och i flesta fall skiftes fjäder och dynevarar
åt, dessa tvättades, likaså lagnaden, halmen
bars ut och brändes på en åker, den fick icke
hos oss användas till något för det medförde
olycka med sig; Likkistan brukade att bort-

ACC. N:R M. 11352:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
5

Sades genom att en större kappförkittad gyllene
med Kanten, som lystades en att par gånger
om dagen, denna Kittel ställdes i bland under
kisten der den låg.

Dödsbudskapet. Det första som gjordes vid
dödsfall var en anmälning till Prästen i försam
lingen, som utfördade, tillsat sedt till att själa
klingning fick äga rum, jan minns annu denna
dag, då jag en kall januari dag endast nyss över
9 år gammal fick gå med Bud till Klingaren
och dödgrävaren Nils Olsson i Hallsvik, att
han skulle förrätta klingning efter min Morfar
Stadfästad att mannen var död, sprad sin egna
gamman att klingningen, i synnerhet vid Lugnt
väder hördes q anska långt, att kämnerheten
för orts hög alkningen var även det att när en
äldre person skiljde sina dagar, då klämtades
3 slag, först en gång (Klappen) den stora Klockan och sedan

ACC. N:R M. 11352:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
C

3 sla(g) (klappen) med den lilla klockan, droppar började
ringningen med den stora klockan, var det ber-
edskap en yngre person då började klämta min,
och ringa med den lilla klockan först.
Annat särskilt bruk i gårdarna äger icke rum, utan
det spred sig från grannar till grannar (muntligen)
när som inte någon enda gård, eller prästgård
på Lands bygden hade telefon på 1880-90 talet
Telefonen är en lättare budbärare på landet
och har klockan mist mest de senare 30 åren
här någon av orsaks befolkning drabbade någon
av gården som kallades Sorgehuset, så hälsades
gärna med de orden, jag beklagar sorgen, varpå
den tillfrågade svarade tack, eller ja det är en sorg
som är stor för mig. Flagga eller flagga stänga
var någonsin som inte var brukligt på Lands bygden
under 1800 talet, det var helt enkelt en sällsynthet
under första seklet, omkring 1910 började flaggstänger

ACC. N:R M. 11352:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
7

att sakta ut vid skolor och några enstaka bondgårdar, klagoämne förekom även på vid begravning, klingade hissades då på halv stång. Att begrafningar till för bondeståndets början, eller sig gående i folkmängden, kan jag inte bestämt uppge men att är säkert att under 1800 talets senare del både anmälan om dödsfall, till ståndspersonerna i byamanhet på landsbygden, brukat vanligen begynna att bli lika allmänna omkring 1905-10. Dessförinnan var begafningskort i bruk på 1890 talet dessa köptes färdiga men dödsfallen och begafningen till begravningen på det samma skrevs för hand, färdig tryckta begafningskort kom till i början på 1900 talet, men ofta var de tryckte så att personens namn (den döde) skrevs dit, liksom begravningsdagen klockslag, och samlingsplats, m.m.
De som bjöds till begravningen var i första hand de närmaste anhöriga, släktingar, samt de närmaste grannar som hörde till det så kallade (Lig) Liklaget.

ACC. N:R M. 11352:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
8

Svepning: Svepning av liket skedde så snart som kistan blev färdig, det dröjde gerna ett par dagar un. nan den blev färdig, då den i vanliga fall tillverkades av någon snickare i orten, fabrikationen av färdiga lik kistor var icke kommen i gång i dessa trakter under 1800 talet, det var först år 1900 jag hörde omtalas att en snickare i Hörby vid namn Per Olsson hade satt upp en snickerifabrik för tillverkning av lik kistor, firman existerar än i dag, man tillverkar numera även möbeltillverkning. I kistan lades hyvelspån allra först sedan breddes ett lakan över, detsa ett örngott vid, under huvudet, liket som var ifört linne lades härpå ett annat lakan breddes snyggt över, i äldre tid var det endast hemvävt linne som användes, vanligt vis fanns alltid någon gammal gumma i byn som älskade sig att klä liken. Ja i äldre tid var det närapå en regel i varje hem att så kallad Jordalinne, Särk och skorta såväl som lakan, och även likhanddukar, som

ACC. N:R M. 11352:9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
9

användes till att bära kistan med, att detta gjordes
ofta i ordning de första åren, vid gifttermål, och
förvarades sedan på särskild plats för att vara till
hands vid kommande behov. att den döde lades
i kistan fullt påklädd, förekom ej, utan om det var
någon som hade begått självmord, de lades i kistan
precis som de var ingen ville röra vid dem, eller ansa
eller tvätta dem. Några strumpor har jag icke hört
omnämnas, att det förekom, vid klädseln. Ja i äldre
tid förekom det, (enligt min döds utsago) att i austakra
fall kvinnor kläddes i särskild huvudbonad Kluet
annars var det en synnerlig mindre linneduk som
lades över ansiktet, lika för både man och kvinna.
Ja enligt vad jag hört berättas ansåg så talade sagen
om att det förekom uppe i Västra Torup år 1870 talet
en ung tös som var förlovad och dog hastigt, att hon
klädde sin brud när hon lades i kistan. Ja något
lite skulle ju alltid göras för att den döde skulle få

ACC. N:R M. 11352:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
10

ra i graven, det var icke ovanligt i äldre tid att en silver
penning, en nyckel, och till och med en flaska bränvin lades
i kistan, det har till och med hänt att jag talat med
gamla barnmorskor som de funnit något i gamla grafplatser
dessa har kunnat berätta om flaskor som stått
i jorden i en gammal grav, (fulla med bränvin) som skulle
smaka särskilt gott på grund av den långa lagringen
berättad av en barnmorska i Hörby, dött januari 1912.
Något liknande av fältarna, har jag icke hört nämnas.
Den bota sjukdom genom att låta den döde vidröra
det sjuka stället på en sjukperson, det förekom också
här i byn, men det skulle alltid vara av det motsatta
könet som skulle botas, var det en kvinna som var död
så var det endast manliga sjuka som kunde botas.
Förhållandet var ansett om det var att ofantligt lik
även likvaket som den döde tvättades uti kunde användas till att bota sjukdom av. Jämsides att berörа
det lik kunde botas utöfvar, också Engelska sjukan

ACC. N:R M. 11352:11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
II

även fallande sjuka kunde botas genom att en död
vidrörde dem, likaså kunde värkor bortdragas genom
att den döde rörde vid dem, med höger hand, även så
har jag hört berättas om, att en skräddare gav i ett
hus eller i möbler, och de då togo en av dessa ordjur och
lade den i ett papper eller en liten påse, och gick till en
död och lade den i likkistan så försvann de rent ur
huset. I de flesta fall togs alltid ringar och smycken
från den döde.

Likkammare.

I äldre tid var det vanligast, med ett rum i bostads
huset, som användes som likkammare, numera
användes ofta ex vis en loge, dörrstuga, garage,
verkstad, o. dyl. Dåförtiden i likkammaren, kläddes med
lakan, under senare tid har jag även sett små gran
kvistar fästa på lakanen, på enstaka ställen, på lakanen
fästa med knappnålar, förr i tiden sköts under 1800 talet
och än i våra dagar är det bruklight att hänga
lakan för fönstren, på landsbygden har det icke

ACC. N:R M. 11352 1/2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
12

upphört ännu med denna sed. Kistan ställdes vanligen
på två stolar, en vid var ända på kistan, likaså upp-
rades ett litet bord som altare, som var klätt med ett
lakan, på detta bord stod två ljus, som var tända
under dagen samt ett på kvällen så länge som man
var uppe. Vid begravningsdagen var de tända hela dagen
ända tills liket skulle föras till graven eller kyrkan.
Ja i äldre tid var det rätt vanligt att, gråtare och
anhöriga kom och sörj liket, På själva begravnings-
dagen var det vanligt att begravningsgästerna skulle
se liket innan locket skruvades på, när sista färden
till kyrkan, Under 1800 talet och in på 1900 talet var det
brukligt om någon kom till sorgehuset innan be-
gravningsdagen, så skulle denne bjudas in på brak-
tering.

Likvaka. Efter döds fallet brukade man öka
vaka över den döde, ej heller har jag hört att
detta görs kan vid sådana tider äfven.

ACC. N:R M. 11352:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
13

Kista. utseendet på kistan, eller formen har varit ungefär den samma de senaste 70 åren, fast i äldre tid var de ofta inte så välgjorda som de nu är, det var ofta snickare som inte hade så stor vana vid att göra sådant arbete. Målningen av kistan pröttas vanligtvis med kimrök, samt ströddes ovanpå locket krossad stenkol, der allt småbum gjort sig tjockt ifrån färgen skulle vara så märkt svart som man kunde få den, dekorationen ovanpå locket bestod av ett svart kors som skars ut av en tunn bräda med en tjocklek på endast av 3-4 m.m. en tid var det bruk lig med svart flor runt kistan vid sammansätt-ningen mellan lock och kista. Järnbeslag på kistor ha under 1800 talet, var sällsynt på landsbygden, man hade ju allmänt likbärarstänger för att bära med, hand lag för att bära med har ju inte kommit allmänt i bruk för än under de senaste 25 åren. Det var gerna någon snickare i byagården som åtog sig att göra kistorna

ACC. N:R M. 11352:14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
14

De första fabriksarbetade kistorna, var som jag redan
nämnt, de som tillverkades i Hörby, fabrikationen
började der omkring 1900. Även från Björnum levererades kistor till en begravningsbyrå i Löberöd
med början omkring åren 1910. Att vissa ego-delar
som tillhört den döde, lades med i kistan förekom
sporadiskt i enstaka fall, jag har hört omnämnas
vid ett dödsfall i Snåraröd år 1898 talat att i kistan
nedlades en snusdosa och ett halvstop brännvin, innan
själva locket fästnaglades. Vanligtvis lades de flesta gamarna i kistan, dels för att
den döde skulle komma att ligga bättre i kistan, dels
för att lukten av liket inte skulle märkas, så mycket
var givet redan att i enstaka fall kunde flaskor och
förmål hittas vid omgrävning av gamla gravplatser.
Tillslutning av kistan utfördes oftast av anhöriga till
den döde, eller av någon släktkunnig person, ibland
tillsköts den av de som skulle bära liket, i äldre
tid användes både trädnubbar och spik.

ACC. N:R M. 11352:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
15

Likbår. Under senare delen av 1800 talet lades liken i likbåren så gott som helt avskrapad, det gamla bröllsamma systemen med de så kallade bårarelagen gjorde att många påhälsing. Både funderade på att placera likkistan i en så kallad lastvagn som pyntades med lite gran eller enris. De så kallade Lied Lagen var ju av gammal datum, då en del grannar kommandes sig i lag för att folk skulle vara till hands i likbårarelaget, då man bar den döde på en bår till kyrkogården. Min mor berättade för mig, att på 1860 talet bodde Hennes föräldrar Nils Persson och Kerstin Andersdotter i Hissmosa i Vestra Torup och både arrenderat Bostället Lärstad, men under de åren härjade Ryska sjukan eller kolera mycket i dessa trakter så att flera begravningar ägde rum varje Söndag. Min mor gick då med varje Söndag och bar lik på en likbår, många gånger var det en besvärlig lukt från kistan

ACC. N:R M. 11352:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
16

Som sprod sig till dem som var hela begrav-
ningsföljet var besvärade häråv. Fyra man åt
gången bar, ett stycke av vägsträckan, sen skif-
tades med nästa fyra, var der 12. eller 16 man i
så kallade bärarlaget då gick det bra då behövde
inte begravningsföljet stanna och vila utan
det kunde då gå i ett. Man omtalade att der var
folk som erbjudo hennes far och mor, att
han skulle inte gå med och bära kolera smittade
var enda sändig till graven, i synnerhet som
han hade familj och små barn hemma. Men
de svarade båda två både dårpar och dårmor
att den Herren vill bevara, han är utan all para.
märk värdigt nog hans sjuka runt om i gårdar
och stugor men inte en enda blev sjuk bar
dårfar. Man talade vidare om att de mot slutet
av kolera epidemien, emedan att de blev trötta
på det mödsamma bärandet, började att transportera

ACC. N:R M. 11352:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
IX

De döda på en vagn som drogs av hästar, till
Kyrkan, men allt begravningsfolket, likpöjet,
gick efter vagnen, likbåren ägdes av församlingen
och samma bår användes för alla både rika och
fattiga, på en del bårar var fyra ben fästade vid
två långa stänger, benen var till att fälla upp under-
gång, sant fästes ner när man skulle vila, eller
byta bärare. På dessa två stänger med tvärstår var
kistan placerad, i regel var det fyra man åt gången
som bar kistan, en man vid varje ända på stängerna.
Sedan att båra liken på bår upphörde ikke på en gång
utan var till sist undantagsvis endast för de fattiga.
Redan på 1870 talet talade man om att man skjut-
sade liken på vagn till kyrkogården, all begrav-
ning i dåtid skedde ute på kyrkogården, jordfäst-
ningen försiggick även ute. Några bärklädda bår
fick inte höra någon annan utom de egentliga
bärlagen, har övergått i våra dagars så kallade likvagn.

ACC. N:R M. 11352:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
18

Likvagn. De första vagnarna som man började använda som likvagn, var vanliga så kallade lätt vagnar, fjädervagnar och började att komma i bruk på 1870-80 talet, dessa pryddes med att ägam eller annis lades på botten i vagnen. Den första likvagn jag såg var i Hörby 1907. i Löberöd 1912. dessa likvagnar ägdes av privatpersoner i Hörby begravnings byrån i Löberöd av Målare mästare. Det ansågs till en början som storhet eller höjd punkt att äga likvagn, så ännu i dag, derför sker ännu många begravningar med transport av liken i vanlig vagn, det till och med anses för lite förnämt att börja o ha till åldre sader i dem, i vissa som hälle var der någon som helt hästar förspänt till likvagnen, i Hörby var en kusk som körde alltid för likvagnen. i Löberöd var två som skjutsade vid sådana tillfällen, det var alltid att par hästar för vagnen, ofta om förnam eller skadlig het att

ACC. N:R M. 11352:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
19

Gälla bästar härtill ansåg man inte att det betydde något. Under senaste åren så smyckade man inte hästarna något. Likbilarna började komma i gång år 1930 talet i Högseröds Hemman

Frosta Härad, denna bil var från Härby från början med hästar. Några andra transportmedel vid begravningar tillgång fanns inte i dessa trakter förrän på 1930 talet.

I Högseröds församling, Frosta Härad brukar man använda Tyrkoherden, om han är närvarande när likkistan skall bäras ut på vagnen, innan kistan bäres ut, att hålla ett tal, samt sjunga en psalmvers innan begravnings följet sätter sig i gång mot kyrkan. Är det några anhöriga så inte Tyrkoherden är närvarande. Så om det är någon bland gästerna som har talerförmåga kan denne säga några enkla ord, men jag vet också vid de begravningar där Herrarna aldrig klappade munnen för den döde, som en hedersbevisning innan den sista färden anträddes

ACC. N:R M. 11352:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
20

Vid min Morfars begravning 1892. brukades den gamla seden med så kallad traktör, denne en Skräddaremästare i Socknen, brukade både att vara traktör, och tales-man, vid begravning, bröllop, och andra högtids-tillfällen. Jag minns mycket väl när kistan var ut-buren och stod på vagnen, att traktören Tjellberg höll ett tal, fritt utan koncept, den sjöngs en psalm en hymn mönt och likvagnen satte sig i rörelse jämte övriga vagnar i likprocession. Ett årkistal hölls såväl vittnet som sammas

Utförd Kistan bars ut ur huset den väg som man lämpligast kunde komma ut, det var inte alla utgångar som lämpade sig härför, kistan bars alltid med fot änden före, skedde jordfästningen i Kyrkan bars kistan med fötterna före in i Kyrkan, varför man vände med Kistan inne i Kyrkan, så att Kistan bars ut med fötterna före, man sade att människan går in alltid fram och inte baklänges, jag har inte hört annämnas

ACC. N:R M. 11352:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
21

att måtet kastades efter kistan, var det föräldrar i en familj som var döda Far eller mor, så att der var barn så skulle de bära, älsta barnen vid huvudet de yngre främst, räckte det icke med barn så togs närmaste anhöriga, skulle icke anhöriga eller Släktingar vara till hands, så fick man försöka att hjuda utanstående som bärare, till begravning.

Begrafningsprocession. Vid sådane processian körde den främsta vagnen, och hade endast de två personer i bakesätet som prestaverade, derefter kom vagnen med liket, sedan vagnen med de på som skulle bära liket, sen de närmaste sörjande samt nära Släktingar, sen övriga anhöriga och vänner. Vid min föräldrars begrafning i Hallarid 1892 var processions ordningen denna som omtalas här. Sen man kom till Kyrkan och var stigen av vagnarna, ordnade man sig på följande sätt framför processionen gick de som bar prästaverna, sedan kom kistan med dess bärare, strax bakefter de dära

ACC. N:R M. 11352:22

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
22

närmaste sörjande sedan de närmaste släktingarna, och
övriga begravningsgäster, alla erlade två och två i en
lång rad. Prestaver har ju tillnärmelsevis samma
utseende i alla församlingar der de brukas, en rund
svart stång på styrt åre alnars längd, med ett
svart tygstycke på ca 30 x 45 cm i kvadrat, på
spikat på övre delens långsgående sida, var den gam
la typen på sorgestaura, förr var det opta präst
personen som lyfte den, den senaste 1900 talet var det
opta Kommunen eller Kyrkan som ägde den, och
lånade ut den kostnadsfritt. Så var och är förhål-
let än i dag i Börringe och Tranmum, ja opta var pres-
taver endast förekommande på falk, men under
en följd av år har denna regelbundenhet hållet på att
förändra ut sig allt mera, första gång jag såg, eller
hörde talas om sorgestaven var vid min morfars
begravning i Hallaröd 1893. I äldre tid, ja ända in
på 1940 talet såg man inte annat på landet än att

ACC. N:R M. 11352:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
23

De båda presterande går till bredd före kistan.
Något enstaka fall under senare år har jag hört om
kalas att en går före, och en efter kistan, men det
är mycket sällsynt ännu. Till att prestavera utsågs
gärna någon äldre, vördnadsfull och anseedd person
något uppskov som brukts vid begravningståget har
jag inte hört omtalas, ej heller någon gång sedet dylikt
förekomma vid begravning. Ja det var inte alltid som man
kunde anskaffa personer att prestavera, då var det inte annat råd
än att två äldre personer gick framför kistan när
processionen gick in på kyrkogården, eller i kyrkan
något särskilt namn hade inte dessa personer, utan
man bara sade att de gick för liket. Att någon eller
några privatpersoner gått före liktåget och sjungit
har inte förekommit på länet, det var i äldre tid
endast klockaren, som vid någon förnämare begrav-
ning utförde sången och gick framför liktåget in på
kyrkogården när jordfästningen förrättades ute på kyrkogården

ACC. N:R M. 11352:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
24

På Landet användes ej i dessa orter har jag inte någon
gång hört talas om, att lejda kvinnor gått före kistan
och gråtit. Den enda gång och det enda tillfälle jag
hört berättas om att mänsliga kår spelade vid begrav-
ning, var år 1889, då en Kapten (namnet utsläts ej) vid
norra Skaningarna begravdes i Risebergs Tyrkorsgård
och de gamla Stamsoldaterna där i Orten var kom-
man dörade som Hedersvakt vid begravningen, deribland
min farbröder G. P. Nordgren, bre Styckon gamla Soldater
bassades över graven av den dit kommenderade.
Militären. Seden att i en vanlig begravning, ha Soldater
som förgångare eller förridare, har inte varit i
bruk i min tid, det är en äldre datum. Vid
begravnings procession deltog både män och kvinnor
liksom ej Likbilarna, ett undantag fall var det för min då jag
vid 10 års ålder fick vara med på Doktors begravning
annars brukade inte någon under confirmations åldern
få lov att vara med, processions ordningen följt samhället.

ACC. N:R M. 11352:25.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
25

Någon skenvattien i Liktågets väg till Kyrkan finns
icke, den man begagnade sig av Häst & Kyrkvagn, annor-
lunda förhåll det sig i äldre tid, då man använde lik
bår, då kunde det ju hända att man mitt under den
lika långa och tröttsamma vägen måste nedlägga bördan
på marken der var sju fyra kors under denna. Att man
använda de ringmuringarna, det finns kan än i dag
i Högseröds Kyrka. Klockaren eller Kyrkovaktaren
hade alltid sin bestämda plats, då de nått dem
ledde till Kyrkan, när Liktåget kom på denna, så
började ringningen, började inte den då, så kunde
det hända att begravnings processionen stannade där
för att invänta att ringningen skulle börja, samma
sed tillämpas än i dag vid de flesta Kyrkor på
Landsbygden. I några s.k. Järnstenar på eller
vid Kyrkvägen har jag icke hört talas om i hela
Sverige, vare sig i Hallarods, St. Rörums, Färingtofta
Härads, eller Högseröds, eller inom Gränsade Socknar.

ACC. N:R M. 11352:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
26

Ankomst till kyrkan. Vid ankomsten till kyrkan, skedde begravningen på kyrkogården, som i äldre tid, då kors kistan från vagnen och bort till graven och sänktes ner i densamma då de som voro den, der efter sjöngs en psalm. Prästen höll likbal och kasta vid graven, samt förrättade jordfästningen, derefter sjöngs åter en psalm, var der musik eller sånga av de sörjande eller av begravningsgästerna som hade något att säga till den döde minns så gjorde den det. Skedde jordfästningen i kyrkan, som under senare tid, så bars kistan in i kyrkan och ställdes på två dertill i ordningstående pallar. Det har under de senaste 40 åren i Högsets församling varit mest brukligt med jordfästning i kyrkan, då sjungen kantorn en psalm, eller ett orgelpreludium spelas när kistan inbäres, vilken kantorn härför betalades ibland men de flesta gånger var fri att kantorn i Högsrör spelade och sjöng gratis. Ja det är 50 år sedan

ACC. N:R M. 11352:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
27

det hände sig i Färingtofta Socken d. Åsbo Härad
att en person som hänkt sig, och begravdes i en hörna
på kyrkogården en anstjälpningsplats för avskräde
der vägade sig ingen dit som det var mörkt, för då trodde
man att den döde spökade, intagningen över muren
skulle ske med hvem det för, sådana fick inte be-
gravas som andra människor, men att begravnings-
följet gick runt kyrkan med kistan, här jag inte hört
annamma vore sig i äldre eller nyare tid.

Jordfästning. I äldre tid hade man gerna
jordfästning, en Fredagarna, var det ingen skil-
nad på rik och fattig, då var det i regel prästen som gjorde
det. Skedde jordfästningen en Söndag, så var det i regel
efter Gudstjänsten efter högmässans slut. Omkring 1910-
15 började jordfästningen inne i Kapellets Kyrka
men som var den första kan jag inte säga, till att börja
med var det endast de rika som skulle jordfästas
inne i Kyrkan men sen blev det även de fattiga

ACC. N:R M. 11352:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
28

någon altartjänst eller begravningsmässa förekom ej, ja strax när denna sed började var den inte helt allmänt brukad, men det dröjde inte länge förrän det blev fritt för alla. Kransen vid altaret pryddes med blommor och levande ljus, begravningskransarna hade på och vid sidan av kistan under griftetalet och jordfästningen. Likpredikan hör till 1800 talet för jag har inte hört någon begravning med predikan som åt rum under de senaste 40-50 åren. Ja prästen i Höganäs brukar alltid begravningstal för alla, rika och fattiga, unga o gamla, ingen undantagen, under senare år, har brukat kommit att i synnerhet vid dåligt väder, enskilda tal och kransnedläggning förekommit inne i kyrkan, efter jordfästningen. Vid vackert väder hålles talen ute vid graven, samt en psalm som avslutning. Det hände inte i äldre tid att någon kastade mull på kistan. Att blommor kastas i graven är en sed som tillhör 1900 talet till, omkr 1910-12.

ACC. N:R M. 11352:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
29

De sörjande brukade alltid sitta i de främsta bänkarna. De sörjande såväl som alla begravningsgästerna satt i bänkarna hela tiden gripstalet och psalmsången varade, ja sedan jordfästningen, men det är numera inga gudstjänstbesökare utan folk som kommer som åskådare utan särskild uppläsning förekom ej.

Själaringning. Ringningen leder i regel icke för än dagen efter dödsfallet i gamla tiden, annorlunda är det i våra dagar då både Präst och Tyrko vaktmästare har telefon, då kan ringningen ordnas redan samma dag. I gamla tiden, då det var sed att ringa en hel timma vid själaringning, då fick der anlitas flera karar till hjelp vid ringningen. Vid Köpings Tyrka var det sed så sent som 1907 att der skulle ringas en timma vid själaringning, samt vid varje större Högtidsafton. Tyrkvaktaren var ansvarig för ringningen en del har jag redan nämt förut, hur man kunde höra om det var ung eller gammal, man ringde gärna

ACC. N:R M. 11352:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
30

Lite lunare får de rika, samt började ringa innan de
gick sedare även får de rika, då man hörde klockorna
kogs huvudbonaden av, ungen kunde lösa en kort bön
Gravöppningsringning förekom ej, har inte förekommit
i dessa trakter. Begravningsringning. har, och
förekommer än i dag vid alla begravningar, utom
frikyrkliga, ringningen utföres av kyrkbåkaren och
en man extra, där sam inte nya ringningsmetoden är
införd, begravningsringningen brukar att vara
fri, men den så kallade (eller) efterringningen var
icke avgiftsfri. Tacksägelseringning eller ringning
i vanlig dagar, eller efter högmässan vid för-
kunnandet av dödsfall, förekommer ej så Lunds bygg-
den i dessa orter. Åskfärd. att åskfärden skedd
en annan väg har inträffat i Högseröd, hemfärden
kördes gerna fort, vilken ordning sam skulle köras hem
gällde ej huvudsaken var att var och en kom hem så fort
sam möjligt. Färebud av likfägd. Även det lucker

ACC. N:R M. 11352:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
31

i likhäzet blev det svart dödsfall, likasåˊ om de gick i grupper frånˊ graven. Begravningsskalas.

Ja det är väl en urgammal sedvänja, sedan att föra begravningen efteråt med mat och dryck, brukas ju än i dag. Hela begravningsgåget, eller med ett ord alla de som var bjudna till begravningen, blev i regel bjudna påˊ middag, det var både släktingar och grannskapet, samt Präst och Klockare i Södre Vid hölls gärna om möjligt hos, begravningen hemma. Prydnaden innanför hus dörrs syntes mest på fönsterbräden där krukorna var klädda med vitt papper och ett svart band omkring midten. Även vid första begravning förekom brakbrinn i form av kaffe med bröd varan före begravningen. Även de som var från byn påˊ Kaffe före begravningen. I gamla tider hade gästerna förtäring med sig, det förekom att stek kött kallas med potatis serverades sedan mun först bjudat på ett välförsett smörgåsbord, Ärtsoppa

ACC. N:R M. 11352:32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
32

Sakramentet inte ihelder på bordet, mellan 1880–90 talet
började seden med tjänare att helt försvinna.
Jag vill minnas att jag fått begravningsbanket, under
åren 1890–95. som blivit det mera sällsynt. Ett av bruken
var att man gömde dessa karameller med sig hem till de
kommande, tillsammans med en del andra kakor som
lindades in i en ren näsduk. När vin började att användas
vid begravning kan jag inte ange men de gamla
kunde ofta hela sin rätt så festliga begravningar
deras kan man sluta sig till att det blev inte fest
och ståndsmässig anordning, deras historia sträcker tillbaka både till 1850–60 talen. Vid min Morfars begravning i Länghult 1892 traktera des vin vid begravnings
gästerna. Seden med den dödes skål har ej förekommit
i dessa trakter. Seden att låsa till och från matten har
förekommit på skilda orter och förekommer än i dag
i Högsrydds socken, åtminstone der Tyrkoherden är
hjälden med som gått. Begravnings kalasat brukade att

ACC. N:R M. 11352:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
33

Vara en 4-5 timmar, sen sjek i regel var och en hem till sig. Någon obligatorisk plats tillhörde ej. Begravningskalasen förekom, fast i mera reducerad form, då nu för tiden de flesta begravningsgillen hålles på Restaurang, eller någon annan dylik servering, det är inte ofta att man har det hemma, är det barn är man privat. Det brukar. Ja kortsjal har jag hört talas om att det förekommit, bland annat vid en begravning i Vrigstad på 1880 talet, men dess beramat det har jag inte hört om numera. Beramat efterspråk för karlfolk och kackstugesittare med flera, det har förekommit. Och förekommer ännu vid särskilda tillfälle.

Kyrkotjänarnas avlöning. På landsbygden förekom det ytterst sällan att Prästen togo något för sitt besök liksom klockaren, han var gerna lika billig han. Beramat kyrkovaktmästaren han bekämpade sig gerna lite extra inkomst vid dylika tillfällen i huvudsak för ringning, gravning, klädning av

ACC. N:R M.11352:34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
34

graven invändigt med granris, samt höljning av gran.
Två andra sätt nämnes erhållning vid begravningstillfälle, då använd upptagen linne av personer i en eller annan
form förekom ej. Ja äldre tid utdelades mat till
fattiga, såsom framgår, fattigkassan är också av
äldre datum, då särskilda bestämmelser härför gavs.

Kyrkogård. Kyrkogårdarna har så länge jag
minns tillbaka varit kringgärdade med stenlagda
stengärdesgårdar, men som under årens lopp dock likväl förlorat sitt ursprungliga värdiga skick, och därför
under senare år, mångenstädes pått bättras till för
att mera överens stämma med nutidens krav. Tvänne
av här kringgärdade kyrkogård, har jag icke sett av andra
av de många, här i trakten. Ej heller har jag sett
det nämnda extra anordningar för att hindra överklättring. Stundtals sett att underhålla kyrkogårds muren
tillhör församlingen. De råd som här förekommer mest för kyrkogårdarna har varit klasta

ACC. N:R M.11352:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
95

Och Lärm, även någon anstalt Ek kan göra
kommun på någon Kyrkogård, ex vis Höörs nya.
Den vanliga ångeln för likföljen, var och är allt-
jämt mittelgången, som i regel är huvudgången.
Gravplatser. Kyrkogården är på de flesta platser
uppdelad i en gång i mitten samt gångar runt om
vid sidorna, begravningsplatserna är uppdelade i kvarter
Gravplatser således icke så allmänt i äldre tid, utan
de fick en gravplats dispanerad först vid dödsfall
i den familj som fick disponera den, någon ändring
skett under vissa år, dock ej på 1880-90 talet, ej heller
finns förbehåll för vissa gårdar eller kommun. På alla
håll finns det för ett stycke som kallades för Lunds kyrko-
gården, den vill några mena kalla i sin famn på vissa
platser, där tjänstefolk och mindre bemedlade begrovs
Att gamla gravar användes om mera för än nu är
säkert. Jag vet för någon att jag varit levis på
att dödgrävaren, i Höörs gamla kyrkogård

ACC. N:R M.11352:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
36

År 1915 gräfde en gran dessförinnan och påträffade man
1484 huvudskallar, att de härstammade från förut
avsomnade generationer, tvifvla ingen torde, då
sedan urtid är den, att alla den först kommer vid
i graven när ingenskottningen börjar, graven får
icke gräfvas om på än efter 25 år. En gran gräfves
ej djupare. Privata gravplatser har köpts i
Högseröd i slutet av 1800 och i början på 1900. Men allmänt
började det blifva med köpta gravplatser efter 1915
då i Högseröd hade man fått plats för döda på den s.k.
Nya Kyrkogården. I äldre tider döpta kvinnor begrofs
i vanlig ordning på egen eller köpt gravplats. Förr,
för omkring 70 år sedan begrafdes själfmördare på
särskild plats men nu under hela detta sekel har
sådana begrafts i vanlig ordning just under enkla
former. Dödfödda barn begrofs i en liten grav som
gräfdes endast på gravplatsen om sådan fanns förut, eller om
man var där vid det tillfället och de då kunde få sällskap med.

ACC. N:R M. 11352:37.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
3x

att sätta denna lilla kista, bland var det bara en svart låda som sattes ned vid sidan i den jordiga gravens. De järnnästa klasserna i Vänersborg är de grupklasser som finns på gamla Kyrkogården. Vänersborgs Kyrka såväl som alla andra gamla kyrkor från 1100 talet har sina målningar och gravar under golvet, m.m. Justen överkalkat och dolt numera. Jag har en del att berätta härom, om det en gång skulle bli av intresse. Jag var med vid Kyrkans restaurering 1915 och har härifrån gravarna reda på en god del.

Grav. Graven gräves en eller två dagar före begravningsdagen, vid djup fjäle spettades med järnstång eller också användes sylvassa numera korp, att gå igenom fjälen, var man gjorde av finna hur de gräves i den upptorkade högen, dits graven skulle höjas, då först någon jord kastas på kistan sedan alla hon och så jord igen. Här i Vänersborg har det varit i bruk att klädda graven säkert från c. m 1910. Graven igenskyffades av

ACC. N:R M. 11352:38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
38

Kyrkovaktaren. I äldre tid var det brukligt att begravningsåkarna höjde graven, kyrkan bör skyffla några lyftar grävhöjning har fått inte hört omtalas där graven var iordningkastad, ladés kransar och blommor ovanpå graven, ej genom strikta maktpåbud på kistor så har det hänt ungefär så att en grav har kommit råka att bli för kort såsom för smal. Gravarna har alltid grävts i riktning öster väster. Någon grav som står stadigt öppen har ej förekommit.

Gravvårdar. De äldsta gravvår som finns på Torsåkers kyrkogård är en gravvård av järn i form av ett kors sen är där ett par gamla marmorgravvårdar med ett litet vitt kors och en lova överst, så kommer där höga stenkolosser på över 1½ ja till 2 meters höjd men sen har de minskat så de vanliga mätten nu håller sig omkring 1 meter, ett par tre gamla stenar från den Danska tiden finns även, på den ena av dem

ACC. N:R M.11352:39

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
39

Står endast orden Hier Ruo, den andra finns ej
sockers, ingen skillnad finns för man eller kvinnor
dock om Kvargravvård finns ej. Den enda anda gravvården
om gärna är begjutjärn den dira äldsta av de gravvårdar
som står på kyrkogården. De första gravvårdar
av huggen sten kom på 1820 talet der var även
slöjade. De flesta gravvårdar kom då från Östra
Göinge till en under senare tid, då mera anlägga järnor
kommo med orden, något särskilt benämnande för
dessa verken med gravvård har ej förekommit. Ja det
har förekommit åtminstone ett fall som jag det, men
jag talade sjelv med de inneboende att der var sådan
oro i huset om nätterna, bl annat att dörrar öppnades
och stängdes om nätterna, men den stunden ladeş tillbaka
ilen der re i huset. På de grafplatser som ute längre vår-
das, lemnas gerna gravvården kvar och platsen jämnas.

Gravsmyckning. Gravkullar är numera sällsynt
men har vanligtvis funnit gravkullarna, och den lagt

ACC. N:R M.11352:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
40

Det Sättet att pryda gravar med blommor har varit i bruk länge, i äldre tid planterades apta rosenbuskar eller någon vacker blommig, under de senare 40 åren har man plantat in gravplatserna med lövbom därunder för blommor av skilda slag, som påsk och pingstliljor, pyramidrosor, pansear, Sankt Görs och Fars dag köpta blommor i krukor av varierande slag, i äldre tid fans både heder och respekt för blommor på gravplatserna dessa fick inte röras. Även blommor i glas, gamla krukor fått i tiden, ja även glasburkar, under senare år kasserade ljusmanschettkar förekommer även. Blommor i glas har man varit i bruk både i 40 och 50 år, sen man började använda Sinnet syns inte någon kraft emot på dessa gravar, ansikts kratta dessa äkta gravar vanligt, konstgjorda blommor, har de förekommit så har det varit av mycket ringa omfattning, jag har inte sett till några på Högseröds kyrkogård. Gravarnes prydes förr till de större Högtiderna, nu har ju Fars och dags dag kommit till, också

ACC. N:R M.11352:41.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
41

Överlåtning av gravar till Kyrkorådet mot ersättning
började man med i Hovgården omkring 1915–20 talet
Perlkransarna är numera ytterst sällsynta, och har
icke förekommit under senare år, medan 1930 talet
kunde man få se dem rätt ofta, men nu är de även utgångna
i handeln, liksom kransfärdiga kransar, dessa kransar
hängs hem om vintern och lades ut om våren. Ljus eller
julgran med ljus på många gravar har ej förekommit.

Eldbegängelse. Ja en tre stycken urnor är
nedsatta därstädes, den första urnan nedsattes på
1920 talet, den första personen var Doktor, den allmänna
inställelsen är både för och emot, de flesta yngre är för
en del äldre emot på grund av att de har motvilja emot
själva begängelsen, en del av religiösa skäl. Kåpan
användes ej ännu, utan urnorna sättes ned i jorden
i ett fall göts en särskild liten kammare som urnan
sattes ned uti. Folktro om kyrkogården
Kyrkogårdsjord har alltid av folkmeningen ansetts

ACC. N:R M.11352:42.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
42

Får att ha särskilda egenskaper, med den kunde både onda och goda saker utföras, det var heller icke bra att förslå ut kyrkogårds jord ut på någon åker får då fick de döda ingen ro, vidare kunde olika sorters sjukdom av uppstå om man gick över den plats der denna jord var utkörd. Ja de gamla hade för sig att ett särskilt väsen fanns på kyrkogården, som vaktade den i synnerhet om natten. Benämningen var ofta Kyrkohören, Kyrkogrim, dödvården, som kunde visa sig i olika skepnader, ibland som en svart hund med röda ögon och röd tunga, i blan i form av en askrämmelig gubbe. den förste som begrovs på en kyrkogård trodde man blev kyrkogrim eller beskyddare av kyrkogården. Andra begravningsplatser.

Förr än annan begravningsplats än kyrkogårdar fanns inte i Högseröd eller de andra socknarna jag brukar att skriva om. Vallaröd, N. Rörum och Färingtofta socknar, utgöra fyra kyrkogårdar. På de platser der

ACC. N:R M.11352:43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
43

Någ ou ankommit genom begrädd död, gick man förbi sam
låga med vördnad andra med rädsla för spöke i synnerhet
vid den mörka årstiden. Den urgamla plägsed var det
att varje förbandrare som gick förbi en sådan plats
skulle kasta något föremål, en sten, en pinne, eller
en tråd större eller mindre, till sist kunde der
bliva en stor hög med sten, eller en hög med ris
eller trådarenar, dessa olika material till högarna
hade sitt ursprung däri att var det i en skog som
någ ou herran hade ankommit och nån eller sån
gick där förbi, då var det lättare att anskaffa en trå
gren att kasta i högen, än en sten. Likasa (Liksåa) (Liasan)
var det vanligt att fan satt i sån stajen mån
vajen o kasta i stajenbanken (stajenabanken)
dessa backa o höga kallas numera ändels jär, Band
Ris band, alla stajenabanck, vågan gång sattes
upp att trädes i bland högas kanset i de sten som
markte den plats där olyks eller dödsfallet skedt.

ACC. N:R M. 11352:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
44

Man kan ännu i dag på vissa ställen se ett litet kors inhuggat i en sten på ett ensligt beläget begravningsställe, där olycksfallet, eller dödsfallet skett. Talet om folk som begravts i sina ägor har jag hört äldre personer uttala. På avrättsplatser var det ju rätt vedkligt att begrava de som avrättades där. Avrättsplatser fanns ju i äldre tid ännu vanliga. Vid Hässlehem hade vi Rövarebacke. Vid Hörby hade vi en, borta vid Spången i Risebergas socken. Även Asbo Härad, ja Ausås har också sin Galgabacke ännu. Sådana platser fanns här ju gott om förr, nu börjar de snart att falla bort i glömska.

Bårhus I Kvärlövs socken finns inget bårhus. Men i Ausås har vi ett litet, med plats för en eller högst två bårar, men det är inga tillfällen det används, det är byggt men en portgång i mitt igenom huset, vid den ena sidan är kammaren, å den andra sidan om ingången är bårhuset. Men hela

ACC. N:R M. 11352:45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
45

Huset är dock samman byggt i tak stolen. Det anses
åtminstone hedersamt att föra sina döda till bårhuset
Der bårhusen är byggda som kapell, så den döddes stoft
föres dit och hela jordfästningen försiggår derinne
innan den döde föres ut för att gravsättas, men detta
finns icke många undantag är, synnerligt om plats
ej finnes i kyrkan för kistans förvarande. Ja de
nuvarande bårhusen användes för själva jordfäst-
ningens akten, inredningen är ju i stil med den mindre
Kyrka, samt även försedd med orgel ex (Vårs kapell)
Majvinn. Vid dödsfall pryddes stugan
genast utvändigt vid ingången med två granar,
även två vackra enbråk förekom som bekransning
i skogsbygden. Risning av vägen till kyrkan vid
dödsfall har varit i bruk sen många år tillbaka
men man har talat om att den seden var i bruk från
kristnes ingång, då får vi gå tillbaka till 1860-70
talet, i skogsbygden risades merendels med finhackat
enris.

ACC. N:R M. 11352:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
46

den i Kaxeröds Socken förekom fuhrskat Gran-
ris förr än. Samma material brukar Samer
den risade endast utanför Sorgehuset, ofta allmän
väg utanför huset, så risades även på denna
på en kort sträcka, även så risades på vägen mitt
för de gårdar, som var hjudna med på Begravningen
även så på vägen mitt för huvudingen, så även på
denna gång, upp till Kyrkan strödes fuhrskat
granris, många gång förekom det att längre kvistar
lades vid båda sidor om risningen alla större kvistar
vända åt samma håll, risningen hade en bredd på
en fots alnars bredd och en två a fyra alnars längd.
Enda syftet med risningen var en hedersbevisning
på samma gång som det var en prydnad. Några
årsportar eller, att strödning av ris före Sorgetåget
förekom ej.

Förmaningar och minnestalor. Till att börja med
skjorde man själva förmaningar samma redan på 1880 talet

ACC. N:R M. 11352:47

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
4K

av granris och om det var vid den tid blommor fanns
togs även de i bland, även pärlkransar och kunde
göra började att komma i bruk på 1890 talet
blomsterkransar och minneskransar talade får
om att det var hemma målare och även andra
som var duktiga vid att måla och fraktera
samma som rita och färglägga, dessa kransar
sattes i ramar med glas och hängdes sedan upp på
en vägg i hemmet. De personer som ritade sådna
kransar hade ju särskilta anlag härför, ofta var
det en handlande, en skollärare, eller någon annan
med anlag härför som kunde tjäna sig en extra slant
i de tider då fenixarna hade värde.

Sorgdräkt. Sorgen i dräkten markerades
ju djupare sorg, bredare sorgband ankrina hattar
och vänstra ärmarna för de manliga. samt för kvin
norna breda spetsar ankring. Ekaleit, förut var
det Tyll m.fl. på 1850 talet men på 1880-90 talet, går har

ACC. N:R M. 11352:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
48

Sagt den förmånen att en gång i Färing, första Tyrka
på se en av årets mera välbärga kvinnor uppträda
i Tyrkan en Söndag under högmässan mot Island
på knuvudet, just denna var vit. Efter klunden kom
Chaletten, Svart sorgehatt och klöja började, började
att komma i bruk så mått vid eller omkring 1900 talets
början. Min mor hade varit i danmark och kom
hem vintern 1892 då min storfar dog, då var han klädd
i hatt och var den första då i Hallarås Socken som
började med hatt, men redan på samma sommar samma år
hade han flera efterföljare i Socknen. Mor hade svart
sorgehatt med svart flor för ansiktet det var 1892,
klöja på sorgehattar kom inte förr än 1910 och årom
derefter, Ja svarta förklädena användes av de gamla
kvinnorna, liksså näsdukar med svart kant Schaukring
männen använde höga hattar med svart sorgeband
omkring, vidare en svart armbindel på vänstra
över ärmen i äldre tid var dessa bindlar rätt smala

ACC. N:R M. 11352:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
49

Dessa band kallades för Sorgeband. Bruket kom
åtminstone från mången som varit ute i större stad
till dessa bygder kom kom från Kristiania, och Gäfleborg
till denna bygd sig kom hade en stor del
nya seder och bruk med sig kom, bandet bars
och har burits intill senare år omkr 1935, alltid
på vänstra överarmen ofvanför om som förfädes
omkring 1935 började mycket med små sorgband
på rockuppslaget. Jag har sjelv att sådant för första
gången 1938. ett Sorgband på rockuppslaget. Nu under
senare år har en svart knapp, ersatt Sorgebandet på upp
slaget i knapphål, eller en kokard bärandes på vad
som helst kanske sig ber. Alla begravningsgäster
var alltid svart klädda, Barnens Sorgdräkt var ju
enklare, de var ju också kommna, under begravnin-
gen, ej med i Begrafan.

Sorgetid I äldre tid gällde det att om ett par
äkta makar skildes åt genom dödsfall, att den

ACC. N:R M.11352:50

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
57

efterlevande, skulle sörja ett helt år, övriga familjemedlemmar behörde bara sörja ett halvår. Numera varar sorgen endast högst 3 månader. Under sorgetiden var det icke passande att gå bort på någon bjudning eller deltaga i någon sorts festlighet.

Barnens begravning.

Har förekommit i Wårgårda socken, för det första skiljer den sig deri, att barn redan förekommer icke klockringning vare sig vid dödsfall eller begravning; detta gäller frikyrkliga begravningar. Vanligtvis förrättas ingen jordfästning, der endast kistan sänkes och sjungas vid graven, även tal i religiös förkåelning hålles. Sorgedräkten med långa flaxar o. dyl. är icke heller brukad bland de frikyrkliga.

Dödens begravning. Har icke direkt förekommit i Wårgårda, något ordens samfund finns icke i heller det enda som har funnits har varit en 200 manna församling, som är på avskrivning att upphöra.

ACC. N:R M. 11352:51.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
51

medlems antalet minskas. Några fackföreningar
fanns här på orten redan åtminstone
under åren från 1905–1946. De enda fanns så var
från 20 manna föreningen i Loberöd samt Skytte
föreningen, båda dessa fanns här på orten redan
några år i Hässleholm första gången var 1910
då Skytte föreningen bedrade en medlem med märken
av sin egna begravningen skedde ute på Kyrko-
gården. Hundra manna föreningens fana har fått
mer än en gång under årens lopp, sett både ute
vid graven på kyrkogården och inne i kyrkan
vid jordfästningen inne i kyrkan, stod fanbära-
ren med fanan, fanorna de som stod mot kista-
stadarna och fara derade vid kistan, ute på
kyrkogården vid graven sänkte fanbäraren
fanan tre gånger ner i graven med, som en sista
hälsning från föreningen, samma ceremoni
utförde med Skytte föreningens fana vid begravning.

ACC. N:R M. 11352:52.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
52

I äldre tid var många av de gamle prästerna
ovana ivstånda mot nya förordningar och tiden
därför inte att många Psalmer fick lov att dagas
med in i Kyrkan, utan under årens lopp så mjuk
made det i de gamla Psalmerna, så den ena förkastas
efter den andra slöjtes fri.

Militär begravning. Har inte direkt förekommit i Höörsrörd, inte med något särskilt militärt
inslag av Psalmer och musik, det har endast varit militär
i uniform. Redan förut nämnt i dessa blad
Begravningskassor. I Löberöd har funnits
Enkhundra Manna förening i femtio år alramänt
denna var både sjukhjälps och begravnings
kassa, den bildades Enkring 1900. förut så fanns
likväl i Löberöd den under senare år har Hörby
auktions mycket, de enskilda som inträffat på Lasarettet
har ju fått sin utrustning för den sista färden,
från Hörby även likvagn, prästaver och transport

ACC. N:R M. 11352:53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
53

Till begravningen har anbesörjts beträffande dödsannonsen om och för verkorar i begravningskassorna berorende på det belopp som skall utbetalas vid dödsfallet. Någon direkt entreprenör för hans hela i Löberöd endast försäljning av färdiga likkistor, svepningar och färdiga kransar hans i denna byrå. Den entreprenören från Lörby anbesörjer allt som här till begravningsutstyrsel och transport av den döde. Gravöppning, ringning, grytdukar av klockan och smyckning av graven m. m. anbesörjes av klockaren. Genom begravningsentreprenörernas framträdande har största delen med begravningsbestyren flyttats från hemmen och överlemnats åt dessa att anbesörja. Numera överlämnas även matfrågan i de flesta fallen åt någon restaurant eller cafeterering att anbesörja begravningsmiddagen, så slipper man själva bestyret. Slut.